

موسیٰ بیگمیف

انسان لک
عقیدہ الہیہ میں
بر نظر

ناشری :

شرق کتابخانہ سی

اورسکی

اور نیورخندہ «وقت» طبعی

ТИПОГРАФИЯ ГАЗ „ВАКЪТЪ“ ВЪ ОРЕНБУРГЪ.

1911.

موسیٰ بینگینق

انسانلرک
عقیده الهمیدلرینه
بر نظر

ناشری:

شرق کتابخانہ سی

اورسکی

1919

اورنبورغده «وقت» مطبعہ سی

ТИП. ГАЗ. „ВАКТЪ“ ВЪ ОРЕНБУРГЪ
1911

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

انسانلاردا عقیده الهیه لرینه بر نظر.

رحمت الهیه عمومی حقیق سرد اولنمش برهانلر مه بر علاوه صورتمده.

در طریقت هر چه پیش سالک آید خیر اوست
بر صراط مستقیم ای دل کسی گدراه نیست

حافظ ارخصم خطا گفت ننگیریم بر او
ور بحق گفت جمال باسخن حجت نکنیم

غلام آن کلماتم که آتش انگیزد
نه آب سرد زنه درسخن با آتش تیز.

گرچه منزل بس خطر تا کست و مقصد نا پدید
هیچ راهی نیست که کانرا نیست پایان غم مخور.

شو کون روسیه مسلمانلارینک احوال مدنیه سی
درجه سنه کوره الی مهم اعتبار فیلنه چق مسئله لر - شبهه
یوق - مکتب مدرسه اصلاحلری، معارف یوللری، اجتماعی
هم ده سیاسی حاللر، اقتصادی کملکلر، ملی ادبیات، ملی مطبوعات
ملی لسان، یازو قاعده لری کبی مسئله لر در . شو مسئله لر
یالکز روسیه مسلمانلاری ایچون گنه دگل، بلکه عموم

عالم اسلامیت ایچونده غایت مهم مسئلهلردر. هر کس
 بونی بیلور. بنده شو حقیقتی آکلارم.
 لیکن مهم مسئلهلرک اهمیت، گمان ایدرم، دیگر
 مسئلهلرک هیچ برینی اهمیت درجهسندن عزل ایدم
 اهمیت میداننده طارلق یوقدر. بر مسئله اهم ایسه او بونی
 لا اقل مهم اولا بیلور. بر ملتک حاجتلی، قصورلی نه قدر
 کوب اولور ایسه، او ملت ایچون مهم مسئلهلرته او قدر
 کوب اولور. «شو مهم مسئله وار ایکن، براق او مسئله یی!»
 دیمک، بنم فکر چه، او قدر موافق بر ارشاد اولاماز. مهم
 مسئلهلرک بر یله زید، بر یله بکر، دیگر بر یله دها دیگر
 بر آدم اشتغال ایسه، احتمال، دها گوزل اولور.
 بو درک حیاتکده اوفرک احوال روحیهسی الک مهم الک
 جانی روللری اوینار ایسه، البته، ملتک حیاتکده عموماً
 احوال دنییهسند او ملتک احوال روحیهسی دها زیاده مهم
 روللری اوینار. گمان ایدرم: ملتک افکار ایمانیهسی
 تاریخ انسانیتده غایت بیوک اثرلر بر اقمیشدر: خرافات
 اعتقادیه مدنیت حرکتلرینه غایت بیوک سکتلهلر ویرمهش میدر؟
 دیانت ایله مدنیت آراسک، او قدر اوزون مدتله دوام
 ایدم کلمش محاربهلر هپ افکار ایمانیه ثمرهسی دگلمیدر؟
 ملتک برینی دیگرینه اوت ایله صو کی دشمن ایدن
 شی - ایمان اسمیله کورلرده طامورلاشمش نهار دگلمیدر؟
 انسانی خیر اشلرده، شرلهده سوق ایدن همده خیردن ده

شردن ده متع ايدن عقيدەسى دگلميدىر؟

عقيدەلەر شونى نەزەردە تۇتۇپ، جەھتتە، بن عقيدە اسلاميەتتە
اهتمام ايتىش ايسەم، دىگرلار سىياسى اجتماعى مىلى مسئلەلەرلە
اشتغال ايدىرلار ايكن، بن علمى اعتقادى بىر مسئلە تفصيلاتتە
لوغواشور ايسەم، گمان ايدىر، بنم سعيم عبث اولماز،
ملتەزك ترقىياتتە سكتە وىرە بىلور در جەدە ضررە وىرور،
بلكە عموم عالم انسانيتە حسن نظرى اشتمال جەھتتە
اشتمال ملتەزە بيوك فائىدەلەر وىرور.

درست، « نجات عمومىيە » مسئلەسى « اولماق عىنى
زائىمى؟ » « علت احتياج امكانى جەدوئى؟ » كىبى حىيات دە
اهمىتى يوق - يا خود « على مى افضل عىملىتى؟ » كىبى حىيات
انسانىيەتتە ضررى وار مسئلە اولسە ايدى، او وقت بن
« و اوبلا! » باغىرانلار كى فرىادلر يىنە - « دەها مهم مسئلەلەر
واردىر! براق او مسئلە كى! » كىبى سوزلەرلە تەبىر فىلسەفىسى
صانار مرشدلار كى ارشادلر يىنە يا ايسە اوزىنك بىر ايكي
مقالە سنە اهمىت وىرور بىدە، ملتى حسن تەمىيزدن تامامەن ايدىر
گمان ايدىنلار كى تەبىهلر يىنە، يا خود « اسلام هر شىدن عاليدىر؛
فقط اهل اسلام هر شىدن! ... (كوندىر) كىبى سوزلەر جىبارت
ايدىر اديبلار كى صدالر يىنە قولاق وىرور ايدىم.

لىكن بىلورم: نجات عمومىيە مسئلەسى عالم اسلاميت
ايچون جىيات نەقە سىندى بىر قدر اهمىتى وار مسئلەلەر ندىر.
او مسئلە بى شەكىلى بىدانه اتىق، لىشى قورۇغىدىن باشلامىق

دگل، بلکه اشیءُ باشندن اڭ اساسندن باشلامق اولور.
انسانڭ حسی حرکتی قلبینه دماغیله در انسانیتیه نظری ده
عقیده ایمانیه سیله در. او یله ایسه، همه عالم انسانیتیه گوزل
بر نظری، استقبال جهتنده گوزل بر امیدی ویره بیلور
بر مسئله هیچ بر صورتله ضرر ویره مز، او مسئله نڭ وقتی
همان کلمه مش دیمک تدبیری ده البته اعتباری لازم بر تدبیر
اولاماز.

ایندی کله یك انسانلرڭ عقیده الیهلرینه نظر مسئله سنه:
انسانڭ هر حالی - سنت الهیه حکمیه - ابتدا دانه
(اورلق) حالنده بولنوب، صوکره یاواش یاواش کمالنه
ایرشور. هر حالڭ بر طفولیت دوری، برده کمال دوری
دردر. ایکی آراده، یالکیز بر الله بیلور، نه قدر تجولات
وجوده کلور، نه قدر عصرلر اوزار.

هر حال او یله اولور ایسه، انسانڭ عقلنده «اهداء»
حالی ده. یعنی افکار علمیه سنده همده عقیده الهیه سنڭ حقیقته
وصول حالی ده البته او یله اولور. انسان عقیده الهیه سنده
درر طفولیت دن دور حقیقته طوغری حرکت ایدر ایکن،
الله بیلور، نه قدر و نصل اعتقادلری کچر کیدر! لکن
انسانڭ او حرکتلری، غایت آفرینلته او تقدملری هر
حالده صراط مستقیم اوزرنده طوغری همده صحیح بر حرکت
اولور. بر فردڭ عقلی صیبلک حالندن حکیمتک کمالنه نصل
استقامت ایز، نبده حرکت ایدر ایسه، تمام انسانیتڭ عقلی ده

طفولیت عقیدہ سندن حقیقت عقیدہ سنہ اوپله استقامت اوزرنه
حرکت هم تقدم ایدر .

شوسنت الهیهی قرآن کریمك متعدد ایتلری ده تأیید

ایدر :

(۱) هود سوره سنده (۵۶) نچی آیت کریمه ده . قرآن
کریم دیمش : «انی توکلت علی الله ربی وربکم ، ما من
دابة الا هو آخذ بناصيتها . ان ربی علی صراط مستقیم» .

شو آیت کریمه حکمنه ، شبهه یوق ، هر بر انسان
داخلدر . هر بر انسانك ناصیه سی صراط مستقیم ده اولان

مولی سنك قبضه اقتدارنده اولور ایسه ، بالضروره هر بر
انسان صراط مستقیم ده اولور . یعنی عقیده دور طفولیت دن
دور حقیقته حرکت ایدر ایکن هر بر انسان طوغری یولنن

کیدر . اول یول حکمت الهیه اقتضاسیله انسانلره طبیعی
تدریجی صورته حرکت ایتمک ایچون زشم اولنمشد .

بناء علیه دور طفولیت ایله دور حقیقت آراسنده وار
اعتقادلرک هیچ بریله انسان مواخذه قیلنماق لازمدر .

(۲) «لیس علی الاعمی حرج ولا علی الاعرج حرج ولا
علی المریض حرج» . نور سوره سبیله فتح سوره سنده شو

آیت کریمه نازل اولوب ، مونی من حیث المعنی تأیید ایدر
آیلور قرآن کریمه بر قاچ سوره ده نازل اولمشدر

انسانلرک حالت قرآن کریمك عرفنه کوره ، ملاحظه ایدیک ؛
«حرج» ك معنای ونه در ؟

صوفورابق آصافلق خسته لك كى اعدار بدنيه حسييله
 مسجده وارمق جهاده كتمك، كى آسار اشلر، «حرج»
 اولور ملاحظه سيله شرع شريفك مسامحه سنه بناء، انسانلردن
 ساقط اولور ايسه، حقائقه اهتدا كى انسانيت عقلنه نسبتله
 غيبت آغير اشلر البته بلا شبهه نظر شريعت ده حرج اعتبار
 قيلنوب، عقيدة الهيه بابنده همه قصورلار شرع شريفك
 مسامحه سيله عفو قيلنور. اصول دين فروع دين ايله بر
 حكم ده اونوب، فروع فقهيه ده شرع شريف طرفندن بدل
 اولنمش اقرار على طريق الاولويه اصول دين ده ده ثابت
 اولور. شو معنى ايله هر بر عقيدة الهيه حقيتى فروع
 فقهيه حقيتى كى لاجم اولوب كلور. زيرا بنده دن خفيف
 بر عذر ارجوديله خفيف بر تكليف ساقط اولور ايسه،
 بيوك بر عذر ك وجوديله ده بيوك بر تكليفك سقوطى البته
 حكمت اقتضاسيدر. اوافق عذرلر ايله اوافق شيلرى اسقاط
 ايدن شريعت، بيوك عذرلر ايله بيوك هم آغير شيلرى
 اسقاط ايتمزسه، او تقديرده شرع شريفك اهميتى قالماز،
 وضع شريعت ده حمايت بيوك بر مناسبت سزلك يوز كوستورور.
 دنيا ده انسان ايچون تحير كى بيوك بر حرج اولماز.
 حقائقى طلب يولنده عقل انسان ايچون تحير كى هر وقت
 واقع اولور بر حالت ده بولنماز. تحير عقل انسان ايچون
 ك آغير همه ك چوقى واقع اولور ك بيوك بر حرج دير.
 بونك اور ريته انسانك، عقلنه طارى اونور اقلر

بليہ پلر، وجودیہ طاری اولور آفتلردن دھا ز یاده در، دھا
 ذوالملی در. انسانک وجودی افسانک عقلین دھا ز یاده
 سرعتله کمالنه واصل اولور. اما کمالنه واصل اولماق بلیہ شی
 انسانک عقلنه غایت کثرتله عارض اولور.
 • • • بناء علیه، آفصاقلق کبی آفتلر تکالیف شرعیہ سقوطنه
 سبب قیلنمش ایسه، «کمالنه واصل اولاماق» کبی طبیعی
 نهمده ائمی بر آفت عقلیه «اهتدا ایدهمه مک» - «متحیر
 اولوب قالمق» کبی لک عمومی بر حرک سقوطنه البته نظر
 شریعتده بیوک بر سبب اولور.

نتیجه ده: حقائقه اهتدا یولنده حرکت ایدر ایکن
 انسانک عقلی ناقص یا خلاف واقع اعتقادده بولنور ایسه،
 بونک ایچون انسان عندالله مؤاخذ اولماز. شو مسئله ده
 عالم انسانیت بر انسان کبیدر. عالم انسانیتده ظاهر
 اولمش ملیتله دیانتلر - نظر ایدر ایکن انسانک عقلین
 کلوب کتمش اعتقادلر کبیدر. نظر یولنده بر انسانک
 قصورلری، شییه یوق، معفودر. انسانیت عالمنده ظاهر
 اولمش دیانتلرکده عقیده الهیه ده قصورلری البته بوکا کوره
 معفو اولور.

بن عالم انسانیتده کلوب کتمش یاخود شو کونه قدر
 قالمش. ملتله اجمال کوز یله نظر ایدر ایسه، فکر مه هو
 دفعه ده «کان الناس امة واحدة. فیض الله النبیین مبرین
 و مندرین، و انزل معهم الکتاب بالحق لیحکم بین الناس

فبما اختلفوا فيه . وما اختلف في الا الذين اتوه من بعد
 ماجاءتهم البينات بغيا بينهم . فهدى الله الذين آمنوا لما اختلفوا
 فيه من الحق باذنه . والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم «
 (البقره - ۲۱۳) آيت كريمة سى خطور ايدر . كيدر م ، تفسير لرور
 اقتارور م ، قناعت ويره بيله جاك بر علمى بيان هيچ بزنده
 بولامام . تعبير بليه سى قلبه سى ده علمى ده استيلا ايدر . اوافق
 شيلره قناعت ايدوب ، بويله بيوك بر آيت كريمة تفسيرينه
 جسارت ايدر اهل كلامك حالته تعجبم زياده اولور . تاريخ
 انسانيت ، تاريخ اديان ايله گنه تفسير قبلنه بيلور بر آيتى
 يالكز ووجه لفظيه ايله شرح ايدر اهل تفسيرك سوزلرينى
 بالضروره غايت اوافق صايار اولور م .

سو حالك تاثيريله ، همده تفسيرلرى آقارمق دن
 گتمش تعبلىرى ملاللىرى ازاله ايتمك اميدىل ، توجيه ايدر م
 كوي مى عرش اجابت اولان سمايه ، طوتونور م ملاحظه
 ايتميه :

« همه انسانلر بر امت ايدى . » سوزينك معناسى نه در ؟
 « آز غنلق ايمن سزلى خصوصنده بر امت ايديلر »
 معناسنده اولاماز ؛ زيرا انسانلر لثك اوئگنى اتالرى آدم
 بيوك بر نبى اولوب بالالرينه لثك اتدا بر حق دينى تعليم
 ايتمش ايدى .

« ايمن ، اتدا خصوصنده بر امت ايديلر » معناسنده
 اولاماز . زيرا اتدا بولتده اولمش انسانلره نبيلر كوندورميه

بر. داعی یوقدر. فی الاصل مهتدی اولمش انسانلره. فی
کوندر وب اختلاف بلیهسی چیقارمق ده البقه حکمت الهیه به
او قدر موافق دگلدر.

«حق ده اختلاف ایندیبلر» سوزینک معناسی نهدر؟
اختلاف ایندیبلر ایکن حق میدان ده وار ایدی می؟
اولمش ایسه، او حق نهدن عبارت ایدی؟
نبیلردن قبل او حقیقتی انسانلره کیم تعلیم ایدی؟
تعلیم ایدن بولمیش ایسه، یاخود او حقیقتی انسانلر
اوزلری بولمیشلر ایسه، نبیلره احتیاج قالورهل؟
«بینات قیامی سوکونده انسانلره» بغی «ایتمیشلر»
سوزینک معناسی نهدر؟

بغی ایتمک نهدن کلدی، کیم دن اولدی؟
نبیلردن قبل، بغی اولمایوب، نبیلرک ورودی سوکونده
عالم انسانیت ده بغی حاصل اولمش ایسه، او تقدیرده حکمت
الهیه اقتضاسنک تماما عکسی، اراده الهیه خلافنه اولارق،
واقع اولمش اولمایورمی؟
«ایمان ایندیبلر الله هدایت ایدی» سوزینک
معناسی نهدر؟

ایمان برکته سینه حاصل اولاقق حقیقت نصل شیدر؟
شویله سوللر ساعتلر چه بنی مشغول ایدر: جوابلرینک
تفسیرلر ده بولنماق جهتی بنی دیگر بوللره سدرق ایدر:
کیدرم، او جوابلرین قرآن کربینک اوزینک بوللر ایدرم،

اقتدارم قدر جوا بلر بولورم؛ شاذ اولورم؛ فوق العاده ممنونیتیم بئکا بیر قدر جسارت ویرور. بولنمش جوا بلزی همده خصوصی فکرارمی عرض ایدرم دیگراره. رغبت ایدن محترم ذوات مطالعه ایدر، مدرسه طلبه لاری قرآن کریم مطالعه سنه عادت ایدر. بزم الک مهم مطلبه زده طلبه لارک آلرینه قرآن کریمی ویروب، طلبه لاری شیوړح و حواشی قارا کلق لارندن خلاص ایتمکدر.

(۳) هر بر عقیده الهیه حقیقته بنم اوچنچی دلیلیم نبی محترم ابراهیم علیه السلام حضرتلرینک الانعام سوره سنده (۷۵) دن (۷۹) قدر بش آیت کریمه ده ذکر اولنمش قصه لری ایدر.

شئو بشدن :

« وكذلك نرى ابراهيم ملكوت السماوات والارض وليكبرن من المؤمنین » (۷۵)

« فلما جن عليه الليل رأى كوكباً قال هذا ربي . فلما افل قال لا احب الآفلین . » (۷۶)

« فلما رأى القمر بازغاً قال هذا ربي . فلما افل قال لئن لم يهدنى ربى لا يكونن من الفوم الضالین . » (۷۷)

« فلما رأى الشمس بازغة قال هذا ربي هذا اكبر . فلما افلت قال يا قوم انى يرى مما تشركون . » (۸۸)

« انى وجهت وجهى للذى فطرنى السماوات والارض . وما انا من المشركین . » (۸۹)

اولنگى آيت كريمة ده الله رب العالمين حضرت نلرى
ديميش: «كوكارك آيتلرىنى بز ابراهيمه كوستردك، كور-
سون ده يقين حاصل ايتسون ايچون.»

الله جل جلاله حضرتلرى آيتلرى كوسترمش، ابراهيم
عليه السلام او آيتلرى كورمش. كوكارك يرلر ك آيتلرىنى
كور دكدن صوڭ، قرآن كريم ك بياننه كوره، ابراهيم عليه
السلام على التدرىج اوج حالى كچميش ده، عاقبت، عقيدة
الهيته نك كمالى اولان دورتنچى حاله كامش. برنچى حال:
يولدوزلردن برينى، تون قارا گلغنده كورمش ده «شودر
بنم ربم!» ديميش. ايكنچى حال: نورى زيادوك قمرى
كورمش ده «شودر بنم ربم!» ديميش.

شو ايكنچى حال ك بياننده ملاحظه قىلنه چق شيكى شوي
واردر: (۱) قرآن كريم شو حالى بيان ايدر ايكن «فلما
چن عليه الليل» كى قارا كلك زماننه دلائل ايدو بر
جهل بى ذكر ايتمه مش. نيچون؟ - بنم گمانم چه او ايكنچى
حالده عقلك قارا كغلق دن بر قدر نجاتنه اشاره ايچون.
(۲) قرآن كريم «فلما افل قال ائن لم يهدنى ربى لا كونن
من القوم الضالين» جمله بليغه سويل ايكنچى حالده عقل
ابراهيم ده طلبك، نشاطك زياده لنمش ايدىگنه ارشاد ايتمشدر.
يعنى جهل قارا گلغندن بر قدر نجات بولمش عقلك، حقيقتى
طيب يولده، نشاطى رغبتى دها زياده اولور.
اوچنچى حال: دها بيوك دها زياده نور ك قوياشنى

كورمىش دە « يوق ! بىنم رېم شۇدر ؛ اولگى بىكىسى
 دىگىلىر . شو - دىھا بىوك دىگىلى ؟ » دىمىش .
 دورتنچى حال : ابراھىمىڭ عقلى اوچنچى درجە دندە
 يوقارى چىغوب ، « انى وچەت وچەي للدى فطر السماوات
 والارض ! » دىمىش دە عقيدە الھىيەنىڭ كىمالىنى واصل اولىش .
 « ابراھىم عليه السلام صبى لك حالندن نبوت حالنە كلنچە
 او اوچ حالى كچوب عقيدە الھىيە كىمالى اولان دورتنچى حالە
 كلمش ايسە ، انسانىتىڭ دە وحشىت حالندن كىمالى ايمان
 سماوى حالنە كلنچە كچمش اعتقادلىرى على طريق الاولويە
 ابراھىمىڭ حالى كىبى اولور . زىرا كى بىوك بىر نبى حقندە ،
 قرآن كرىمىڭ اقرابىدا . جائز اولمش كىماللر البتە ھەر بىر
 انسان بىچون دە جائز اولور .

بىزم شو بيانمىزە كورە ، ابراھىم عليه السلام قىسسىسىدە
 ذكر اولىنىش ، او بىش آيتىڭ ھىچ بىرى تاويلات ھىچوملر بىندە
 ھەتف اولمايور . لىكىن اھل كلام كىتاب كلامىدە « نىپىلر كى
 معصومىتىلرى » مەسىلەسندە او آيتلىرى « ھىدار بى على زعمكم »
 كىبى تقديرات ايلە تاويل ايتىمىشلىرى .

بوزىڭ كىبى تاويلات ، اھل كلام كى مۇھىبلر بىن ھىمايە ايتىمىك
 بابىندە مەقول كىبى اولور ، ايسە دە ، قرآن كرىمىڭ معجزى بلا -
 چىلىرىنى ھىم ايتىمىكلىرى جەھىلە اويلە تاويللار ھىچ بىر صورتە
 جائز دىگىلىر . مۇداھىپ كلامىيە صىباقلامق خىيالىلە التزام
 اولىنىش تاويلات بىنم استدلالدە ھەر قىدر ضرر و بىرە مز .

۱۵
 اوایل تا ویللمری قبول ایغرسهم، بن البته گناهلنی اولورم.
 قرآن کریم دیمش: «ولو انهم اقاموا التوراة والانجیل
 فوما انزل الیهم من ربهم لاکلوا من فوقهم ومن نعت ارجلهم
 منهم امة مقتصدة. وکثیر منهم ساء ما یعملون» (المائدة-۶۶)
 یعنی: «توزاتی انجیلی قرآنی - اوامر لرینی ادا ایدوب،
 نصوص لرینی تاویل ایتمه مکله - اقامت ایتمه لر ایدی،
 یوقارینین ارزاق معنویه بی، توبندن ارزاق حسییه بی
 برکتلی صورتده آلورلار ایدی. انسانلردن - اوامرک
 حدودنده نصوصک ظاهرنده واقف اولوب مقتصد اولانلری
 واردر. لکن اکثری حدودی تعدی، نصوصی ده تاویل
 ایدرلر. «مالا ترجمه سی شودر.

• شو آیتک ارشادینه کوره، بن قرآن کریم کتیرندن
 هیچ برینی تاویل ایتمه مک طرفداری یم. قرآن کریمی
 اقامتک ک مهم معناسی ده تاویل ایتمه مک در. قرآن کریمک
 اوامرینی ترک ایتمک - قرآن کریمی اقامت ایتمه مک اولور
 ایسه، نصوصلرینی ظاهرندن صرف ایتمک البته اقامت
 ایتمه مک اولو.

قرآن کریمی تاویل - ایکی نوع اولور. بری اهل
 کلام تاویلیدرکه، آیت کریمه اوزینک ظاهری معناسندن
 تماماً چپقار. ظاهری معناسی احتمال دائره سنده قالماز.
 ایکنچی سی: اهل تصوف تاویلیدرکه قرآن کریمک ظاهری
 معناسی ده مراد اولور، اماره سندن مستفاد اولان معنی ده

اراده قیلنور . شو تاویل تاویلرک اڭ گوزلیدر . اویل
تاویل ابله قرآن کریم ظاهرندن صرف اولنماز . بلیکه قرآن
کریم ظاهرنی معناسنه حمل اولنور ، ظاهرک ارشادیله
انسان اوزی ایکنچی بر معنایه مهتدی اولور .

شو فرقی بیان ایتمک ایچون بوراده اهل تصوفک
بو تاویلرینی شاهد صورتیله نقل ایدیم . اهل تصوفک
بیوکلرندن بری اوزینک «کلشن زار» اسملی کتابنه دیمش :

اگر مردی بیرون آی و نظر کن

هر آنچه پیشت آید زان گنر کن .

خیال آسا برو حق را طلب کن

شبّی را روز و روزی را شبّ کن .

ستاره ماهه و خورشید اکبر

بود حس و خیال و عقل از نور

بگردان از همه ای راهرو روی

همیشه لا احب الالفین گوی .

ترجمه سی :

ار ایسه کڭ ، چیق ، نظر ایت ، اوکڭکه هر نه کلور

ایسه ، قناعت ایتمه ، دها ارزاق کیت .

ابراهیم کبی یور ، اخیابی طلب ایت . تونی کون ،

کوتدوزی ده تون ایت .

یولدوز ، آی ، بیوک فویاش - : حس ، خیال ، عقلمن

عبارتیلر :

ای واللب به نلارک همه سندن یوزکڭ دوندر ! حقیقته

وصولکه قدر، توقف ایتمه، کیت «ظاهری شیلره قناعت
ایتهم حقیقتی آرارم» سوزینی هر وقت سویله .

الانعام سوره سنده ابراهیم علیه السلام قصه سنده مذکور
آیتلری شویله تأویل - قرآنی ظاهرندن صرف دگلدر .
بلکه ظاهری معناسی اراده قیلنمق شرطیله ایکنچی معنای
اهدای ایتمکدر . بویله تأویل مطلوب دگل ایسه ده، ممنوع ده
دگلدر .

ظاهری معناسندن صرف ایتمه مک شرطیله، قرآن کریمی
تأویل البته جائزدر . زیرا او یله تأویلر عقلک دها زیاده
فهیمه اهداسیله اولور . قرآن کریمک ظاهری مراد دگلدر
دیمه سهر ایدی، بز اهل کلامک تاویسیرینی ده رد ایتمز
ایدک ، لغتک فصاحتیله نظمک بلاغتیله مستفاد اولان
معنایی، مراد دگلدر دیمک بزم شأنمز دگلدر . قرآنک
بلاغتی - یوقبار تقدیرات ایله اصلاحاتمز دن آیت کریمه
لری البته مستغنی ایتمش در . « آیت تام دگل ایدی ؛
تقدیر ایتدم ده تام اولدی » دیمک ، بنم گمانم جه ، غایت
بیوک ادب سزایکدر .

«عقیده الهیه لارک حقیقتی» دعواسنده بنم ۴ نچی دلیل

سوره البقره ده ۲ نچی آیت کریمه در :

«ان الذين آمنوا والذين هادوا والصابئين من
آمن بالله واليوم الآخر وعمل صالحاً فلهم اجرهم عند ربهم

ولا خوف عليهم ولا هم يحزنون»

من حيث المعنى ترجمه سی :

« مؤمنان، یهودیوں، نصرانیوں، فرشتوں یا بولدوزوں

عبادت ایدر صابیلوں - دعا عمومی بر عبارتہ ایلہ تعزیر

اولنور ایسہ - اللہ رب العالمین حضرتوںینہ ہمده جزاء کوئنه

ایمان ایدوب، حیات حاضرہ ده یاخشی اشاری ادا ایدر

همه انسانوں عاقبت سعادتہ نائل اولورلار. »

شو آیت کریمہ ده نجاتک مداری تعیین اولمشدر .

خیراتی ایدر، شروردن منع ایدر، اللہک وجودینہ

ایمان، یاخشی یامان هر بر عملک جزاسی اولاجق بر کونه

ایمان . شو ایکی ایمانک تاثیریلہ شروردن فساددن صافلا

نوب، انسان خیراتی صالحاتی اداده سعی ایدر ایسہ، اشته

اویله انسان حیات استقبالیہ سندہ سعادت ابدیہ یه نائل

اولور.

ایمان ده رسمیت یوقدر . رسمیت کسب ایتمش ایمانک

حیات انسانیه ده او قدر اهمیتیه ده یوقدر . انسانی فساددن

شرردن ظلمدن منع ایدوب، خیر اشارہ سوق ایدن ایمان -

اشته نظر شریعت ده معتبر ایمان شویله بر ایماندر . حیات

انسانیه ده اهمیتیه اثری وار ایمان - نظر شریعت ده

معتبردر . لیکن حیات ده اهمیتیه یوق ایمانک نظر شریعت ده ده

البتہ اهمیتیه یوقدر

شایع شریف ایمانی حیات ده ظاهر اولور اثر یله

اوزن ايدرز. ايمان - خيالده مرتتم كلمات اسميه عن عبارت
دگل، بليکه عقلده قلبده رشوخ بولمشن بر نوزدرکه انساني
چياتنده خيرات يولنه هدايت ايدوب هلاک يوندن خلاص
ايدرز.

• بويله ايمان دنياده ملتارک برينه مخصوص دگلدر.
• کونلارک برنده انشاء الله شو سوزى دها زياده مفيد
تفصيلاتله بسط ايدرز.

خاتمه .

مرامگویی که خاموش باش و دم در کش
که در چمن نتوان گفت مرغ را خاموش

فراوان گنجها در سینه دارم
اگر چه مدعی بیند فقیرم .

واعظ ما بوی حق نشنید، بشنو این سخن
در حضورش نیز میگویم، نه غیبت میکنم .

محترم «شورا» صحیفه لرنده بنم قلمله، اهمیتی وارمی
بوقعی، یکی مسئله دایملر یله برابر نشر قیلنمش ایدی .
طبیعی او قدر بیگلر چه سطور آراسنده آکلاشیلماش
نقطه لاره حسابی یوق او قدر سوزلر اثناسنده مفهوم دگل
نکنه لر البته بولنه بیلور . بوکا کوره اولشه کرکدر، بعض
جریده ستونلرنده همان همیشه غایت غریب اعتراضلر،
بولسزلغی اوزلرینه ده معلوم شکایتلر یازلامقده در .

«رحمت الهیه عمومی» - «عقیده الهیه لریک حقیقی»
کبی مسئله لریک شو کونده محیطه زماهنزه کوره اهمیتلری
وارمی بوقعی چیتی بزم آراده شمدی متنازع فییه بر شوی
ایسه در، اوز مسئله لریک علمی دینی چیتدن اهمیتلری،
اهمیتلرینه کوره ده اشکاللری البته هر بز انسانه معلوم

اولاً بیلور در جهده واضعدر .

اوله مشکل مسئله لری بیان ایدر ایکن ، شیبه یوق ،
 فلک ده غایت بیوک قصور لری ، او قصور لار سببیه دعوی
 ده ، دلیل لری بی بیان ده مفهوم دگل نقطه لار یالکز بر دگل
 غایت چوق اولاً بیلور . بنم او قصور لارم هر کس دن
 زیاده بگا معلومدر . او جهندن توجیه اولنمش اعتراضو
 بولنور ایسه ، اعتراف ایدرم ، گناهی یالکز بگا عائددر .
 اعتراض یولیه بگا تنبیه ایتک مشقتلری نی تحمل ایدن غیرت
 ار باینه قلباً تشکر ایدرم ده ، اقتدارم دائره سنه داخل بیله
 نلری دها سرد ایدرک بر قدر زیاده ایضاح و بر میه سعی
 ایدرم . بونکله بنم قصورم تدارک فیت چغنه کوره ، اک
 زیاده استفاده ایدن ده البته بن اوورم . او جهندن توجیه
 اولنه حق اعتراضلری فی الحقیقه اعتراض اولمایوب ، بن اوپله
 اعتراضلری ارشاد صفتیه کامل بر ممنونیتله قبول ایدرم .
 اگرده اعتراضلری یا ردیه لری بنم دعوا منک بطلاننه یا خود
 دلیل لرمک ضعیف لکنه دلالت ایدر اعتراضلردن اولور ایسه ،
 اوپله اعتراضلری قبول ایتک ، حقیقت حضورنده تأدب
 اقتضاسیه ، بگا هم شرعی هم طبیعی بر فریضه در . بن ،
 ایمانم ایجابیه ، درگاه حق ده قبله حقیقته همه افکار می توجیه
 ایدر لکم ، سجدرم ایدرم ؛ آکلار ایسه هم هیچ بر حقیقتی
 انکر اینم هم . ایکی اوچ آدم تهمت ایدر ایسه ده ، یا او
 یا بو مسئله بی میدانه آنمق خصوصنده بیسن در غرض .

نفسانی یوقدر. وجدانك طهارتی نامنه شو سوومی قبول
 ایتمه یین انسان شاید خدایك عظمتی حرمتنه شو سوومی
 قبول ایدر. شو کونه قدر بنم طرفدن مطبوعات عالمنه
 عرض اولنمش دورت بش مسئله ده بر فائده عمومیه بی
 کورمه مش انسان، انصاف ایدر سه، او مسئله لری لا اقل
 «لله واری صاتمق، رواجی وار متاعی بازاره قویبق»
 قاعده طبعیه سنه بنا ایدر ده، او مسئله لرك هیچ بر نده بر
 عرض نفسانی یوقلغنه تسلیم ایدر.

شو ایکی نوعدن اولان اعتراضلره بنم نظر م شویله در.
 لیکن جریبلرک بعضار نره نشر اولنمش اعتراضلرك اکثری شو
 ایکی نوعدن اولما یوج، بلکه مسئله بی هم ده اسلامیتی یا خود
 و ما دیباصی آکلما مقدن کلمش اعتراضلر در. اویله اعتراضلر
 بنم دعواك بطلاننه یا بنم دلیللرک ضعیفلکنه دلالت ایتمک
 بدلنک عرضلرك جهلنه، روح دیانتدن غفلتلره یینه دلالت ایدر.
 اعتراضلرك بری بویله در:

«نجات عمومیه بی دعوی ایتمک - آمیستیه اعلان
 ایتمکدر. ایندی بوندن صوگ هر بر انسان همه جنایتلره
 ارتکاب ایتسون، ضرری یوق دیمکدر.»
 ایکنچی سی:

«اگر نجات عمومی اولاچق ایسه، اوروقت اسلامیتك
 خصوصیه اهمیت قالماور.»
 بویله اعتراضلر بر هادی آدمدن چیقمش اولسه ایدی،

بن استبعاد ایتمز ایتم . لکن اولیگیسی بر محررک ،
ایکنچیسی اسلام ۱۰۰۰۰۰ خطبه . اوقور بر خطیبک قلمندن
نشر اولندی . شو جهندن بن او ایکی اعتراضی بر قدر
استغراب ایتم . زیرا شو ایکی اعتراضک هر بری
عموماً روح دیانتعن و علی الخصوص اسلامیتدن تماماً غفلت
اساسنه مبنیدر ، « حیات انسانیه ده دیانتک اهمیت یوق »
فکر نهن ناشیدر ، دین بر نسیه درکه ذره قدر اهمیت عاجله
سی یوق اعتقادندن کلمش بر فکر باطلدر .

تأسفی ایتمه مک ممکن دگلدر : بویله باطل بر فکر
بزم یالکز بر محررمزده یالکز بو خطبهمزده دگل بلکه
بزم طلبه لارک اماملرک اکثری شویتمه نکرده در . اسلامیت
نامی ذکر اولنور ایکن - بزم اکثریت جنتی اما دیگر
دین ناملری ذکر اولنور ایسه ، جهنمی خاطرارینه آلورلار .
اسلامیتک حقیقته جنت ایله ، دیگر دینلرک بطلانیه جهنم
ایله استدلال ایتمک - مغروریت دن طوغمش بر نادانلقدر .

«واعظ ما بوی حق نشنید ، نشو این سخن»

«در حضورش نیز میگویم ، نه غیبت میکنم .»

نجاتک عمومیتی مسئله سنده هر بر جنایتیه ارتکاب
جوازینی کورر انسان - حیات انسانیه ده دینک ایمانک
اهیتندن هم د اسلامیتک اوزینه گنه مخصوص فضائلدن
تماماً غافل بر آدمدر . او آدم بر قدر ملاحظه ایتمه ایدی
کورر ایدی : هر بر جنایتیه ارتکاب هر نهن نجاتک عمومیتنه

دگل، نجانك، يالكز بر مذهب ار بابنه انحصار نده در. نجات
 يالكز بكا منجهر اولاق ايسه، او وقت بنم اعتقاد ده
 دگل انسانلارنك هر برينه: «سز ايندى اعتقادكز مذهبكرو
 سببيله مؤبد صورتده معذب اولاق سز؛ خيراندن سزه فائده
 يوق، فنا اشرك هيج برندن سزه ضرر يوق. براقز خيرائى،
 قيلكز جنائتى!» ديه چك اولور ايسه، نجانك انحصار ينى
 دعوى اين آدم بنم شوسوزمنى هيج بر صورتله جرح ليده مز.
 «همه ملتله نجات بولاچق لار ايسه، اسلاميتك اهميتى
 قالماز» مېمش معترضدن بن سؤال ايدر م: عجا حيات
 انسانيه ده اسلاميتك اهميت نقديه سى وارميدر؟

البتة «يوق» ديه چك. والا- اعتراضى بكا وارد اولماز.
 اعتراضى اساسنه خلاف اولارق «اهميتى وار» ايسه، بن
 ديه بيلور م: «بيورك، اوركزه معلوم اولان اهميتلر ينى
 بيان قيلك، صوكره بن سزك اعتراضكزه جواب ويرور م.»

شو ايكى اعتراض مناسبتيله بر ايكنى سوز عرض
 ايديم:

عالم انسانيتك ابتداسندن اسلاميتك ظهورينه قدر
 «سماوى» اولوق صفتيله كلمش دينلرك هر بىرى - انسانك
 قلبنده متمكن ايمانى ك اصل بر اساس كبح اعتبار ايتدملر.
 خصوصاً بزم اسلاميت - ايمانى انسانك دنيا سى ايجون ده
 آخرتى ايجون دم ك مهم بر اساس اعتبار ايدوب، ايمانى

هو شيدن زباده مدح ايتم شدر .

اديان سماويه على العموم، ديانت اسلاميه على الخصوص

انسانك ايماننه نيچون او قدر فوق العاده بيوك اهميت ويرمش؟

انسانك حيات حاضره سيله حيات استقباليه سنده الك

بيوك اهميتى حائز اولاييله چك ايمانك حقيقتى نهدر؟

مكتب مدرسه لرمزده ايمان ناميل، تلقين اولنور شيلر حيات

انسانيه يه الك اصل اساس اولاييلور در جهده اهميتى حائز مينر؟

بز بوييله شيلرى ملاحظه ايتسهك ايدى، يالكز

اوزمك غفلتمزه گنه دلالت ايدر اعتراضلى نشر ايتمه

جسارت ايتمز ايدك؛ نجاتك عموميتى هر بر جنايته

ارتكابك حرىتى معناسنده در ديمش اونهار ايدك؛ اسلاميتك

اهميتى نرهده در آكلار ايدك. انسانك حيات حاضره سيله

حيات استقباليه سنده عقيدلر ك اهميتى نهدر، نه جهندنر

كوستره بيلور ايسهم، بنم الك بيوك مقصدم حاصل اولور .

بونگچون بن « رحمت الهيه عموميتى » « انسانلر ك عقيدله

الهيه لرينه نظر » كى مسئله لره عائد رساله لرى نشر ايتدم .

باشلانمش بر دعوامى حد ثبوتله ايصال ايدنجه يه قدر، الله

رب العالمين حضرتلر ينك عونيله، بن انشاء الله حركت ايدرم .

« والذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا . و ان الله لمع

الْحَسَنِينَ » (سورة العنكبوت - ٦٩) .

حقی ۱۰ تین

—————

